

ACC. N.R. No. 6153: 1-12.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Ljöstedt
Härad: Ö. Göinge Adress: Bot. 19, Glimåkra
Socken: Glimåkra, Örnared Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1939 Född år 1876 i Loushults sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäl eller vädhväger. (Ullna K. 27.)
sid. 1-12.

12 sid.

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne. Upptecknat av: *Urbilgostede*
 Härad: *Östra Göttinge* Adress: *Box 19 Glimåkra*
 Socken: *Glimåkra-Orkevad* Berättat av: *Wne*
 Uppteckningsår: *1939* Född år *1876* i *Bouskudd Sö*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäl eller vådhögar.

I min egen socken Glimåkra såväl som i orabosveknarna finnas eller har intill senare år funnits utmed färdvägarna uppkastade rishögar, vilka uppkastats där någon genom olyckshändelse, mord och t. o. m. genom hastig oräturlig död omkommit.

Dessa högar kallas här allmänt bäl (kanske en förvanskning av väl). Även vådhögar hör man stundom dem kallas och syftar detta ju på att den där död, omkommit av våda (genom våld eller olycka). Dessa vådhögar äro nu delvis genom vägbreddningar och -rätningar utplånade.

Skriv endast på denna sida!

Ullmark. 27.

21

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne
 Härad: A. Göringe
 Socken: Glämsåkra
 Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: *Emil Gostedt*
 Adress:
 Berättat av:
 Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Bål. Så länge dessa rishögar ännu låga utmed färdväg var det brukligt att man vid passerandet kastade en gren, starr eller mindre och i brist på gräs en sten. Då dessa högar voro allmänt kända i vida kretsar, somliga hade ju funnits sedan "erminnes tider" på sin plats, så fanns det alltid någon möjlighet att även vintertid ha något litet offer att ge gästen. Om inte så kunde man tala ett vänligt ord till honom och lova ge dubbelt en annan gång. Hvarför man kastade ris och pinor på högen skedd av många olika orsaker, ant efter övertygelse och sinnestämning.

Skriv endast på denna sida!

3/

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Uvilsjöretsk

Härad: O. Göringe

Adress:

Socken: Glimåkra

Berättat av:

Uppteckningsår: 1939

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bål - Somliga kastade offret av rädsla för att gästen annars gjorde honom illa/gästkryste/gästkramad och t.o.m. kunde ta honom med sig ner i sin underjordiska boing och kanske även döda honom, då man ju ansåg gästen illasinnad.

Andra offrade endast för att vidmakthålla högen och minnet av händelsen eller vekså för det andra gjorde så, åter andra sägas ha kastat pinnar och ris för att gästen skulle ha detta till "att lysa vägfarande ned" i mörka kvällar. Vid somliga tillfälle var högen nästan försvunnen och då kunde man höra sin färdkamrat eller annan säga:

Skriv endast på denna sida!

4)

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Emiljöstedt

Härad: Göinge

Adress:

Socken: Glimåkra

Berättat av:

Uppteckningsår: 1939

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bål. Forts. "Se, nu har gästen kylnat
(bränt, eldat) upp hvila höjn!" Och då var
det oftast någon eller några närboende som
kastade på höjen en hel mängd ris och gren-
ar för att den ej skulle försvinna alldeles.

Att säga några ord till anden var ju brukligt
var man rädd, så skrek man väl kanske
i rädslan: "ta om inte gäst!" Såsom jag en
gång i min ungdom gjorde en gång, kastade
kärpen på höjen och spräng för brinnande
livet - - "Jag offerar på ditt bål." "Faj des-
sa grenar och lys och värm ditt kyliga rum"
"Jag ökar på ditt minnes bål." P. S. V. allt
efter vars v. ens sinnessförfattning.

5

6153

ACC. N:R.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: *Emil Sjöstedt*

Härad: O. Gönge

Adress:

Socken: Glimåkra

Berättat av:

Uppteckningsår: 1939

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bål eller vådhögar.

Vid somliga tillfällen påstods ljus lysa och röra sig omkring bålet, då anden "var ute och gick igen". Lärskitt var detta fallet under mörka rustiga kvällar då gästen sålunda var ute och lyste för vägfarande å den kanske riskabla platsen där vederbörande kanske sjöto ljuset döden genom olycks händelse. Detta visar att gästen även kunde vara en godartad anda. Detta säges ha varit fallet med en vådhög vid landsvägen straxt vid gränsen mellan Glimåkra och Broby socknar kallat "Bålla Petters bål" och där det säges bl.a. att en dansk officer blev dödad under snapphansfejden 1600-talet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. **6153**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Görtzel
 Härad: Östra Göinge Adress: _____
 Socken: Glimåkra-Örkened Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bål eller offerkast

I Örkened socken, i närheten av Bröglare-
hults gårdar finnes uppkastat utmed vägen
ett stort röse av stenar, både stora och små.
På denna plats blev en ung man från en av
gårdarna i byn i mitten av förra seklet skjuten
då han gick hem en natt. Efter våldsdådet börja-
de folk offra stenar å platsen och detta fortgår
ännu. (Örkenedsborna följa ännu gamla seder
och bruk mera än folk längre söderut.)
För några år sedan fanns även ett träkors
vid röset, vilket släktingarna till den om-
komne uppsatte, såsom ett minnesmärke.
Detta är nu försvunnet men röset trotsar tidens tand.

7.

ACC. N:R. **6153**

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Gjöstedt
 Härad: Astra Göinge Adress: _____
 Socken: Orkened-Glimåkra Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

forts. På 1880-talet omkom en äldres man
 från Bøglarskutt i Orkeneds socken bredvid
 åbron över Flybodaån vid Flyboda kvarnar.
 Hans son kallades John-Bojle (John från
 Bøglarskott = Bøglarskutt) gästods ha blivit ned-
 skoffad i ån av en ovän en mörk höstnatt,
 då de voro på hemväg från marknaden.
 Efter händelsen böjade vägfarande och även
 mjölnarna i de närbelägna kvarnarna kasta
 stenar i ån å platsen där den döde fanns.
 Detta för att binda gästens så att inte
 skall kunna förfölja den vägfarande och
 av mjölnarna för att inte den omkomnes
 ande skall göra några hyss mot kvarnarna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R 6153

8

Landskap: Skåne Upptecknat av: Uvisgöstedt
 Härad: Ostra Göringe Adress: _____
 Socken: Glimåkra Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäl. En gammal man berättade en gång för många år sen att man långt tillbaka i tiden brukade stanna till en liten stund samt lyfta på hattarna, då de med sig lik gicka förbi en vådhög och att var o. en då kastade en pinne på högen (eller ett annat föremål, t.ex. en sockerbit)

Vid vägkorsningen Glimåkra - Roena - Broby är på kronet en djup och övervuxen gausgrav. Denna plats kallas Jungfruviden. Här har för i tiden skett ett kärleksdrama, vars närmare detaljer nu ha förgätits, men där brida de älskande ljugit döden. Här kastas ännu stundom en sten eller pinne till de älsk. minnesoffer"

Skriv endast på denna sida!

9.

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Sjöstedt
 Härad: O. Gönge Adress: _____
 Socken: Glimåkra Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bål. Att bål eller offerkast vore förliga
 att uppbränna ansågs för och även numera
 såsom givet, och ate platsen för bålet var
 "helig" eller rättare "förtrollad" mark var alla
 ålders övertygelse. När Glimåkravägen för
 en del år sen rätades och man därvid kom
 att beröra sig av de omtalade vådhögarna,
 flyttade vägarbetarna rishögen samvetsgrant
 snar de vore rädda för att olycka i arbetet
 skulle hända dem, ifall de vandatiserade
 offerplatsen. Egendomligt nog har den
 nya platsen, vilken sålunda ligger sig tiotal
 meter ifrån den verkliga dödsplatsen, inte sam-
 ma intresse och helgd som den gamla, som
 forts.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Östergren
 Härad: Östra Göinge Adress: _____
 Socken: Glimåkra-Örkensjö Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Bal Forts. fr. 9.

nu ligger mitt i vägen, snar föga eller in-
 tet numera kastas på den flyttade offer-
 platsen.

Äro det säkertigen med offrandet av
 en gren, pinne eller sten etc. i äldre tider
 avsågs att vinna lycka och framgång i det
 ärende den vägfarande var ute i och att även
 vid offrandet å bålet någs vid sin lycka
 i sitt företag uttalades till anden av den
 offrande så har nog i yngre generationer
 traditionen blivit förvanskad i många
 riktningar, när de gamle inte velat giva
 de unga skälet varför de gjorde så och så.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne Upptecknat av: Enisportst.
 Härad: Ostra Göinge Adress: _____
 Socken: Glimåkra Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Offerkast.

Att även andra än vägfarande i gångna
 tider offrade pinnar osv. för att erhålla lyc-
 ka är bevisat. En gammal 70-80 års jägare
 Moosa-Knuden hade ike blott många hem-
 liga konster för sig med sin jaktböss, för
 att den skulle träffa viltbrädet säkert
 utan så fort han gät igenom torpvängen
 genom gränderna norr ut eller söderut, där
 skogen och jaktmarken tog vid, såg jag
 honom många gånger då jag i min
 ungdom var i hans jaktsällskap, tuga en
 gren och kasta vid ett träd eller en sten
 vid den tiden tog jag det enbart för dunt skroek.

Moosa Knuden
Knut Nilsson

13.

ACC. N:R. 6153

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Gustaf
 Härad: Ostra Göinge Adress: _____
 Socken: Örkensö Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Offerkast.

Aventledes för fiskelycka har jag sett be-
 vis för att de gamle offrat. På 1890-talet bod-
 de strax innanför gränsen till Örkensö Sn
 en då 80 årig torpare och fiskare, som jag ofta
 om söndagarna jämte andra bröder och kusiner,
 var ute å Ekhultsjön (Wesslarpsjön) på fiske.
 Jag såg därvid många gånger hure gubben,
 Erika Bengt (Bengt Eriksson) tog grenar vid
 väg och kastade dem vid stranden å en hög
 strax innan vi gick i båten. En gång frågade
 min kusin Frans, vad det skulle vara bra för
 "Det ger stora och många abborrar", svarade den
 mycket lönhörd^{alutyp} men fiskelycklige "trollgubben".
 vi ansågo honom nämligen kunna tjusa.

Skriv endast på denna sida!